

ИНСТИТУТ ЗА ПЕДАГОШКА ИСТРАЖИВАЊА У БЕОГРАДУ: ОД ТЕОРИЈЕ ДО ПРАКСЕ У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ

Еколошки идентитет ученика

Потребно је укључити више активности на отвореном за ђаке, попут истраживања природе, садње школских башти и обиласка угрожених природних локалитета, а еколошке теме повезати с градивом различитих предмета. Такође, ученике треба подстаћи на учешће у локалним еколошким пројектима и акцијама, као и да анализирају стварне проблеме из свог окружења и истраже њихове узроке и могућа решења, јер је то најбољи начин да развију вештине које ће користити за решавање изазова у будућности

Србија се суочава с растућим еколошким проблемима и претњама по природу, њене ресурсе и јавно здравље, као што су сеча шума, загађење ваздуха, воде и земљишта, дивље депоније. Како би се постигле системске промене, потребно је, између осталог, окренути се еколошком образовању будући да је најважнији исход еколошког образовања еколошки одговорно понашање грађана. У савременом образовању не-

ности српских ученика и да идентификује карактеристике еколошког идентитета, као и кључне факторе који утичу на његово формирање. У првој фази истраживања испитивана је еколошка писменост ученика седмог разреда основне школе. За испитивање је коришћен MSELS (Middle School Environmental Literacy Survey) инструмент који мери четири компоненте еколошке писмености: еколошко знање, емотивни однос и ставови према природи, когнитивне вештине и понашање. У Србији је први пут примењен овај међународно познати и валидирани упитник, и то на узорку од 877 ученика седмог разреда основне школе у 46 школа широм Србије. Друга фаза била је намењена испитивању еколошког идентитета, као начина на који појединац доживљава себе у односу на природу и еколошке проблеме. Ученици су имали прилику да опишу важна искуства која су утицала на њихов доживљај себе у односу на природу, на њихове ставове у вези са заштитом животне средине и на проеколошка понашања, нарочито имајући у виду школски контекст.

Резултати ове студије показују да је укупан просечан резултат испитаних ученика 147,93 поена (од максималних 240). Просечни резултати за компоненте еколошке писмености су: 37,85 – за еколошко знање, 44,11 – за емотивни однос и ставове према природи, 25,97 – за когнитивне вештине и 40,00 – за понашање (док је максимум за сваку компоненту 60).

Резултати су показали да еколошко знање, иако важно, има минималан утицај на емотивни однос и позитивне ставове према природи и готово никакав утицај на понашање. Когнитивне вештине имају нешто већи утицај на емотивни однос и ставове према природи, али њихова улога у подстицању проеколошког понашања је такође мала. С друге стране, ученици који развију снажан осећај љубави и бриге за природу имају већу жељу да се укључе у еколошке акције. Емотивни однос према природи и ставови објашњавају чак 54% проеколошког понашања. Дакле, ученици који показују више или мање знања, као што је, на пример, знање о утицају полутаната на мреже исхране, знање о значају разлагача и о протицању енергије кроз ланац исхране, у реалности се не разликују с обзиром на понашање према природи.

С друге стране, када ученици развију осећај повезаности с природом и спремност да штеде енергију и воду и одвајају смеће за рециклажу, то се заиста и манифестује у њиховом понашању. Ако желимо да инспиришемо ученике да се понашају одговорно према животној средини, морамо радити на развоју љубави и повезаности с природом и неговању вредности којима се афирмише очување природе. Да бисмо то постигли, неопходно је неколико ствари. Потребно је укључити више активности на отвореном, попут истраживања природе, садње школских башти и обиласка угрожених природних локалитета, те разговора у којима се указује на узроке и последице онога чему сведочимо. Такође, ученике треба подстаћи на учешће у локалним еколошким пројектима и акцијама. Повезивање с локалним покретима који штите природу доноси вишеструке користи и школи и локалној заједници. Важно је и повезати еколошке теме с градивом различитих предмета, како природних тако и друштвених наука. Интердисциплинарни приступ омо-

говање еколошке писмености и развој еколошког идентитета представљају кључне циљеве у формирању одговорних грађана способних да допринесу очувању животне средине.

Овим темама бави се пројекат „Еколошки идентитет ученика основних школа у Србији“ (Environmental Identity of Primary School Students in Serbia – ELIPS), који се реализује у оквиру програма „Идентитети“, који финансира Фонд за науку Републике Србије. Носилац пројекта је Институт за педагошка истраживања у Београду, а у реализацији учествују и Факултет за образовање учитеља и васпитача Универзитета у Београду, Природно-математички факултет Универзитета у Новом Саду, Институт за хемију, технологију и металургију Универзитета у Београду и Хемијски факултет Универзитета у Београду.

Циљ пројекта ELIPS је да измери ниво еколошке писме-

гућава ученицима да разумеју како су еколошке теме повезане с њиховим свакодневним животом и друштвеним контекстом. Ученике треба подстаћи да анализирају стварне проблеме из свог окружења и истраже њихове узроке и могућа решења – то је најбољи начин да развију вештине које ће користити за решавање изазова у будућности.

О сврсисходности наведеног сведоче и одговори које су дали ученици који показују изражен еколошки идентитет: „Школа је такође један од кључних фактора који утичу на моју одлуку да помогнем нашој планети, посебно мој наставник би-

ПРОЈЕКТНА НАСТАВА У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ „ЂУРА ЈАКШИЋ“ У ЗРЕЊАНИНУ

Вода – из свих углова

Интердисциплинарним приступом се тематски садржаји који се изучавају повезују у тематске целине, односно организација рада усмерена је на једну тему, а знања се стичу из различитих дисциплина. Циљ оваквог планирања је да ученици препознају, повезују и примењују знања која припадају различитим дисциплинама.

Један од добрих примера педагошке праксе, који може послужити приликом обележавања предстојећег Дана вода, реализован је у Основној школи „Ђура Јакшић“ у Зрењанину. Интердисциплинарни тематски дани на тему „Вода“ реализовани су у периоду од једне седмице, с циљем да ученици препознају, повезују и примењују знања која припадају различитим областима. Како је организација рада била усмерена на исту тему, а знања из различитих дисциплина, тематски садржаји су оваквим приступом врло успешно повезивани у тематске целине.

Пројекат је најпре најављен, затим и пропраћен путем сајта и друштвених мрежа. У оквиру предмета Српски језик наставна јединица била је „Мотив воде и мостови у делима Иве Андрића“, док се у оквиру страних језика проучавало лексичко поље речи „вода“.

На часовима музичке културе разговарало се о води као инспирацији у делима композитора, док су на ликовном израђивани плакати и постери воденим бојама.

Из математике се радила запремина призме (размера – практичан рад), у оквиру предмета Информатика и рачунарство креирани су видео-записи и презентације на тему воде, а на Техници и технологији учио се о води као обновљивом при-

СИМПОЗИЈУМ ЗА НАСТАВНИКЕ

Током фебруара и марта, чланице ELIPS тима одржавају симпозијуме за наставнике биологије и хемије под називом „Јачање еколошке писмености и еколошког идентитета ученика: од теорије до праксе у основној школи“, који ће бити организовани у Нишу, Београду и Новом Саду. На симпозијумима ће бити представљени резултати ELIPS пројекта, примери добре праксе и предлози за интердисциплинарне активности којима се подстиче развој еколошког идентитета. Све додатне информације могу се наћи на сајту Завода за унапређивање образовања и васпитања <https://skupovi.zuov-katalog.rs/index.php?action=page/catalog/view&id=1284>

ологије, који нас понекад води напоље и тамо држи часове о природи. У учioniци имамо правило да сваки пут када видимо смеће, све скупимо и бацимо у канту. Наставник нам често говори о екологији и како помоћи будућим генерацијама”; „Највећи утицај на мене су имале шетње око језера. Одељењски старешина је често предавао о природи, њеној заштити и одрживости. Све време смо причали. Имали смо разне активности сакупљања смећа и наставу на отвореном. Ови тренуци су ми подigli свест о очувању природе.”

Резултати ове студије омогућили су нам да идентификујемо примере добре праксе и формулишемо препоруке за унапређење еколошког идентитета ученика засноване на искуствима самих наставника и ученика.

Ј. Станишић, М. Марушић Јаблановић, Д. Гундоган

родном ресурсу за производњу електричне енергије.

На Биологији су ученици уочавали важност очувања пите воде за опстанак на Земљи, као темеља живота и основног састојка сваког живог бића.

Ученици првог разреда цртали су на тему воде и припремили играка за будуће прваке, док су другаци у оквиру теме „Вода и хигијена“ писали песме, гледали филмове и слушали едукативна предавања.

Баци трећег разреда бавили су се водом у оквиру учења о значају екологије, а четвртаци кроз тему „Вода и исхрана“.

Светлана Бачулов